

Kampen mot ondskan. 3:e söndagen i fastan 2018

Inledningsord

Kampen mot ondskan, som är temat för denna söndag, är en kamp varje dag och varje stund. Den är ett krig med många slag, några av dem vinner vi, andra förlorar vi när vi gör sånt vi inte borde, eller struntar i att göra det vi borde och hade kunnat. Då är det gott att vi får påminna oss om att även om en del slag förloras, är kriget redan vunnet. I kampen mot ondskan har Gud, i sin kärlek, i Jesus Kristus besekrat de destruktiva krafterna och utplånat den synd som skiljer oss från Gud. Därför kan vi med frimodighet vända oss till Gud och be och bekänna de slag vi förlorat: (+bekännelse och förlåtelseord)

Predikan

Kampen mot ondskan är temat för denna söndag. Det är en kamp som är självklar att utkämpa, ondskan är väl närmast per definition något som ska bekämpas. Något mindre självklart blir det när vi funderar på vad detta som ska bekämpas är, vad ondskan är. Och hur vi kan kämpa mot den utan att själva bli en del av den. Det är de två frågor som predikan kommer att ägnas åt:

Vad är ondskan? och

Hur kan jag kämpa mot ondskan utan att själv bli en del av den?

1. Vad är ondskan?

Vad ondskan är, är lätt att veta så länge man inte försöker säga det. Det någon upplever som ondskan, upplever någon annan som kamp för ett ädelt mål, som frihet eller den egna ideologins seger över motståndarna, det kan handla om religion eller politik. Men jag tänker att entydig ondskan är väl när någon verkligen vill åstadkomma lidande. Inte lidande som en sidoeffekt av att man vill uppnå något annat, utan när lidandet i sig är målet.

Det kan vara en fungerande definition av ondskan så länge man inte lär känna de människor som enligt definitionen då blir onda. Det är svårt att hitta någon som verkligen vill orsaka lidande. När man får möjlighet att möta människor som har orsakat stort lidande, så visar det sig nästan alltid att det de gjorde, gjorde de av andra skäl. Det kan vara ett missriktat sätt att hantera upplevelsen av egen svaghet eller ensamhet, eller att man satt sin omdömesförmåga ur spel med droger och alkohol, eller en tanke om att detta är vad Gud vill och därmed något gott.

Men då är det också viktigt att minnas att även om det går att se andra orsaker än ren ondskan bakom handlingar som leder till lidande, blir inte lidandet mindre för den som drabbas. Även om det på riktigt är så att Rakhmat Akilov, som avsiktligt skadade och dödade människor med en lastbil på Drottninggatan i Stockholm i fjol, även om han verkligen trodde och tror att han gjorde något gott för Gud genom att döda otrogna, så förblir det han gjorde en destruktiv och ond handling. Att en ond handling kan förklaras, betyder inte att den kan försvaras.

Kanske kan man tänka sig att ondskan är total tomhet. Guds motsats. Om Gud är den som uppfyller allt, den som ÄR utan att ha blivit skapad, den som i varje ögonblick ger oss livet, om det är i Gud som all kärlek har sitt ursprung så som bibeln säger, då skulle vi kunna tänka oss att ondskan är tvärtom. En tomhet, ett vakuum som suger i sig allt liv i närheten utan att självt någonsin bli livfullt. Djävulen blir då en vandrande tomhet som försöker att

suga i sig vår mänsklighet och vår gudslighet och lämna oss lika tomma som han är själv. En motsats till Gud och till livet som det ibland kan vara enklast att föreställa sig som en ond vilja, nästan en person, ibland mer som den totala bristen, absolut tomhet.

En risk med att använda denne Akilov som exempel på ondska, är att vi andra kommer billigt undan. "Jag tackar dig, Gud, för att jag inte är som den där", som Jesus, fritt uttryckt, beskriver inställningen hos mången anständig människa som nöjer sig med att i kampen mot ondskan konstatera att det finns de som är bra mycket värre än jag, alla vi hyfsat vettiga människor som har en tendens att placera all ondska utanför oss själva, hos någon annan.

Den inställningen medför problem. Det mest uppenbara är väl att kampen mot ondskan alltid blir en kamp mot andra människor, aldrig mot de destruktiva tendenser som finns inom mig själv. De som visar sig i vad jag tänker, säger och gör, men i minst lika hög grad det jag underlåter att göra fast jag borde. Vilket för över till den andra frågan:

2. Hur kan jag kämpa mot ondskan utan att själv bli en del av den?

Martin Luther King menade, under kampen mot rasförtryckets ondska, att "den stora tragedin är inte de onda människornas brutalitet, utan de goda människornas tystnad".

Vad gör jag när jag inser att någon, i skolan eller på jobbet eller Vindhemspojknas gamla bandy-lag, eller någon grupp här i kyrkan, eller var det nu kan vara – blir mobbad? Ja, efter en del vända kanske jag säger ifrån, kanske jag rent av börjar umgås med den som blir mobbad. Och ibland hjälper det.

Men inte alltid. Så vad gör jag när det inte hjälper? Finns det situationer där det rätta är att jag helt sonika sopar till mobbaren, om jag har möjlighet till det, eller plattar till honom med elakheter.

Ska jag som David inte nöja mig med att fälla mobbaren Goliat till marken, utan, som det står i fortsättningen av texten vi läste, springa fram och hugga huvudet av honom? Men blir jag då inte själv en del av den ondska jag vill bekämpa?

Hur kan jag kämpa mot ondskan utan att själv bli en del av den? Kanske genom att sträva efter att inte låta mina handlingar styras av vrede mot den som gör fel, utan av kärlek till den som blir illa åtgången. För var hamnar vi om vi accepterar att somligt våld, eller vissa elakheter, är av godo? Då kan steget bli kort till att tänka även på hämnd som något gott, och problemet med hämnd är att hämnd föder hämnd föder hämnd.

När Jesus lär oss att be, lär han oss bland annat att be "utsätt oss inte för prövning utan rädda oss från det onda". Ett sätt att förstå vad det onda skulle kunna vara här, är att det inte i första hand rör sig om de smärtsamma erfarenheter jag gör, utan när dessa erfarenheter, den ondskan jag utsätts för, mal ner mig så att det enda jag till sist har kvar som håller mig uppe är den utåtriktade hämndlystnaden. Eller den inåtvända bitterheten.

Bönen om räddning från det onda blir då en bön om, inte att slippa smärtsamma erfarenheter, men att de inte ska få tömma mig på liv, inte ska ge bestående sår – att mina smärtsamma erfarenheter inte ska få äta sig in i mig så att jag blir benägen att skada andra eller mig själv.

3. I Jesus

Jesus talar i texten, om ondskan som en person, eller en ond vilja som tar sig uttryck i flera personer – onda andar eller demoner. Och hans budskap är att när en människa har befriats från denna personifierade tomhet som sugit i sig människans förstånd och goda omdöme, så behöver hon bjuda in en ny inneboende. Demonerna är som bostadslösa studenter några veckor in på terminen, beredda att ta i besittning vad som helst som står tomt. Vilket inte betyder att studenter är som demoner.

Och Jesus erbjuder sig att vara den som flyttar in i oss. Alldeles före den text vi läste i Lukasevangeliet, säger Jesus "Be, så skall ni få. Sök, så skall ni finna. Bulta, så skall dörren öppnas. Om nu redan ni, som är onda, förstår att ge era barn goda gåvor, skall då inte fadern i himlen ge helig ande åt dem som ber honom?" Och direkt efter texten säger han att "Saliga de som hör Guds ord och tar vara på det."

Jag tror att vår enda möjlighet att kämpa mot ondskan, både den inom oss själva och den utanför oss, är att inte ägna den någon större uppmärksamhet. Man bekämpar inte mörker genom att vältra sig i det, utan genom att tända ljuset. Det är på ljuset vi behöver rikta vår uppmärksamhet. "Gud är ljus, inget mörker finns i honom" säger bibeln.

Det är, när allt kommer till allt, inte vi som ska besegra ondskan, det ska Gud. Och det har Gud redan gjort genom att bli människa i Jesus Kristus, och som gudamänniska följa kärlekens väg in i döden, in i den totala tomheten för att fylla den med sitt ljus.

Psalmen som vi sjöng nyss uppmanar oss att gå varligt och säger att det är få som finner vägen till livet. Den handlar mycket om vaksamhet mot ondskan: "Här gäller att kämpa mot djävul och värld" säger den sista vers vi sjöng. Men det är inte sista ordet i psalmen, om en stund ska vi sjunga de två återstående verserna, sången slutar med "Hans börda är ljuvlig, åt honom dig giv. Han giver dig nåd till evinnerligt liv".

Jag tänker att det kan vara som så, att vårt enda egna bidrag i kampen mot ondskan består i något så tilltalande som att vi söker oss till ljuset.

= = =

Lars Hillås Lingius